

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

توسّل (۴)

توسّل صحیح

عنوان و نام پدیدآور: توسل [کتاب] / هیات تحریریه موسسه در راه حق.

مشخصات نشر: قم: موسسه در راه حق، ۱۳۹۸ -

مشخصات ظاهری: ۳۲ ص.

شابک: دوره ۳-۵۰-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸؛ ج ۱: ۵-۲۷-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸؛ ج ۲: ۴-۲۴-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸

ج ۳: ۸-۴۲-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸؛ ج ۴: ۵-۴۳-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸؛ ج ۵: ۲-۴۴-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸

ج ۶: ۹-۴۵-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸؛ ج ۷: ۶-۴۶-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸؛ ج ۸: ۳-۴۷-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸

ج ۹: ۰-۴۸-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸؛ ج ۱۰: ۷-۴۹-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبای مختصر

مندرجات: ۱. توسل چیست؟ و چرا؟ - ج ۲. توسل در قرآن - ج ۳. پیامبر ﷺ و اهل بیت علیهم السلام -

ج ۴. توسل صحیح - ج ۵. راهها و کیفیت توسل - ج ۶. اهل سنت و توسل - ج ۷. وها بیت و

توسل - ج ۸. توسل، بررسی شبهات - ج ۹. آثار توسل - ج ۱۰. توسل در بیان و سیره علما

موضوع: توسل

شناسه افزوده: موسسه در راه حق، هیات تحریریه

رده بندی کنگره: ۱۳۹۴ ت/۹/۶/۲۲۲۶ - BP - رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۶۸ - شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۸۱۳۷۳

نام جزوه: توسل صحیح (توسل شماره ۴)

نویسنده: هیات تحریریه موسسه در راه حق

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۸ - شمارگان: ۲۰۰۰

شابک (توسل شماره ۴): ۵-۴۳-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸

شابک دوره: ۳-۵۰-۵۵۱۵-۶۰۰-۹۷۸

چاپخانه: سلمان فارسی - مشخصات ظاهری: ۳۲ صفحه

نشانی: قم، خیابان آیت الله مرعشی نجفی (ارم) کوچه ۲۰ - پلاک ۱۰

تلفن: ۲-۳۷۷۴۳۲۲۱ (۰۲۵) - www.darrahehaq.com

سامانه پیامکی پاسخ به سؤالات مذهبی: ۱۰۰۰۲۲۲۳۳۳

این جزوه رایگان است. لطفاً پس از مطالعه در اختیار دیگران قرار دهید تا از آن بهره مند

شوند.

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱.....	توسل صحیح.....
۱.....	الف) آسیب‌های توسل.....
۱.....	۱. نداشتن درک واقعی از مقام معصومان <small>علیهم‌السلام</small> نزد خداوند.....
۴.....	۲. مستقل دانستن اولیای خداوند در فیض رسانی.....
۶.....	۳. فریب و سودجویی.....
۷.....	۴. عقیده به توسل بدون عمل صالح.....
۹.....	۵. ناامیدی پس از برآورده نشدن دعا.....
۱۱.....	۶. توسل تنها به هنگام دچار شدن به بلاها.....
۱۲.....	ب) نتیجه بخشی توسل.....
۱۴.....	ج) شرایط متوسل.....
۱۴.....	۱. ایمان به خدا و خلیفه‌ی او.....
۱۷.....	۲. اخلاص و عبودیت.....
۱۹.....	۳. گمان نیکو داشتن به خدای منان.....
۲۱.....	۴. همراهی با حرکت.....
۲۲.....	۵. ترک محرمات.....
۲۵.....	۶. تداوم دعا حتی در زمان آسودگی.....

توسل (۴) / ب

سخن ناشر

با یاری خدای متعال و عنایت اولیای او توانستیم بار دیگر در خدمت فرهنگ نورانی اهل بیت نبوت (علیهم السلام) باشیم. امیدواریم این بار نیز با همکاری شما تجربه موفق گذشته را تکرار کنیم. جزوات مفید و مختصر را در اختیار علاقمندان قرار دهیم و در ارتقاء سطح عقیدتی جامعه ولایی تشیع قدمی کوچک برداریم.

در این روزگار پر سر و صدا آنچه خواهد ماند محتوای متکی بر عقاید حقه و مستند به منابع صحیحی است که بتوان در روز حساب از آن دفاع کرد و دیگر سر و صداها به تعبیر اهل روزگار

ج / توسّل صحیح

مجازی و خیالی است، هرچند در روز واپسین باید به صورت حقیقی پاسخگو باشند. امیدواریم همه با درک شرایط به استحکام بنیان‌های عقیدتی همت بگماریم.

موسسه در راه حق

توسل صحیح

برای این که از آثار و فوائد ارزشمند توسل برخوردار شویم ابتدا باید از آسیب‌هایی که احیاناً به خاطر ناآگاهی و ... همراه با توسل می‌شود جلوگیری به عمل آید. سپس نتایج ارزشمند آن شمارش شود.

الف) آسیب‌های توسل:

۱. نداشتن درک واقعی از مقام معصومان علیهم‌السلام نزد خداوند

خداوند برای اینکه مقام پیامبران و ائمه‌ی اطهار علیهم‌السلام نمایانده شود تا دیگران با الگو گرفتن از این خاندان به سوی کارهای خیر و نیکو تشویق شوند، ولایت تکوینی را به آنان عطا فرمود. ائمه‌ی اطهار علیهم‌السلام با در اختیار داشتن این ولایت می‌توانند کراماتی را حتی پس از مرگ، از خود نشان دهند. در این میان برخی به دلیل دست

نیافتن به آگاهی و درک واقعی از جاودانگی روح انسان به ویژه ارواح مطهر پیامبران و ائمه‌ی اطهار علیهم‌السلام این مقام معنوی را منکر شده و با خلط موضوعات و لجاجت بر سر ایده‌های غیرعلمی، تو سئل و استغاثه و حاجت‌خواهی از آنان را مذموم می‌دانند. اینان با این عقیده، خود را در معرض بدعت و دخالت در دین خدا قرار می‌دهند و از سوی دیگر راه پیشرفت خود را سخت، بلکه مسدود کرده، خود را از فیض خاص خداوند به وسیله بندگان شایسته‌اش محروم می‌نمایند.

شخصی به نام ابو ایمن به امام باقر علیه‌السلام عرضه داشت: ای ابا جعفر، مردم را فریب می‌دهید و می‌گویید: شفاعت محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم، شفاعت

محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم!

توسل (۴) / ۳

امام باقر عليه السلام غضب کرده، رنگ مبارکش تغییر کرد. سپس فرمود: وای بر تو ای ابا ایمن! آیا عفت شکم و دامن تو باعث فریبت شده؟ به هوش باش، اگر ترس‌های روز قیامت را ببینی، قطعاً به شفاعت محمد صلى الله عليه وآله وسلم احتیاج پیدا می‌کنی. وای بر تو! آیا فقط برای کسی که آتش بر او واجب است، شفاعت می‌کند؟ احدی از اولین و آخرین نیست مگر اینکه محتاج به شفاعت محمد صلى الله عليه وآله وسلم در روز قیامت است.

سپس فرمود: به‌راستی برای رسول خدا صلى الله عليه وآله وسلم درباره امتش شفاعت است و برای ما درباره شیعیانمان شفاعتی است و برای شیعیان ما درباره خانواده‌شان شفاعتی است. سپس فرمود: به‌راستی مؤمن حتماً شفاعت می‌کند درباره دیگران (به‌اندازه) مانند قبایل

ربیعہ و مُضَر و بہ‌راستی مؤمن حتی برای خادمش شفاعت می‌کند و می‌گوید: خدایا حق خدمتم را که خادم من، مرا از سرما و گرما حفظ می‌کرد، درباره او پذیرا باش.

بر این اساس، نبودِ درک و آگاهی همه‌جانبه، مانع اصلی در راه دین‌شناسی و بهره‌مندی از الطاف الهی است که هم خودِ مکلف و هم دانایان در برطرف کردن این آفت باید تلاش کنند.

۲. مستقل دانستن اولیای خداوند در فیض رسانی

در نقطه‌ی مقابل، برخی دیگر از روی ناآگاهی معتقدند که پیامبران و معصومان علیہم‌السلام در فیض رسانی به خود متکی‌اند. غافل از این‌که آنان واسطه‌ی رسیدن به فیض الهی‌اند و تدبیری جداگانه ندارند و با اذن خداوند، شفا

توسل (۴) / ۵

می دهند یا دعایی را به اجابت می رسانند. این زیاده روی سرچشمه اش نشناختن درست خدای متعال و این بزرگواران علیهم السلام است.^۱

خداوند معجزه ها و کرامت های حضرت عیسی علیه السلام را به اذن خویش وابسته می داند، آنجا که می فرماید:

و آنگاه که به اذن من، از گل [چیزی به] شکل پرنده می ساختی، پس در آن می دمیدی و به اذن من پرنده ای می شد و کور مادرزاد و پیس اندام را به اذن من شفا

۱. علی باقر شیخانی، راه های ارتباط با معصومین،

می‌دادی و آنگاه که مردگان را به اذن من [زنده از قبر] بیرون می‌آوردی...^۱.
این خطر، موضوع بحث جداگانه و گسترده‌ای است و در اینجا به همین مقدار بسنده می‌شود.

۳. فریب و سودجویی

برخی افراد مغرض یا فرصت طلب برای فریب دادن افراد ساده‌دل و رسیدن به هدف‌های پلید خود، گاهی ضمن برپایی مراسمی، ادعایی باطل می‌کنند و با ترفند، در پی به دست آوردن آبرو و تقدّس هستند تا به خواسته‌های دنیایی و پوشالی خود دست یابند. در این باره آمده است:

۱. ﴿...وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِإِذْنِي فَتَنفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِي وَتُبْرِئُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ بِإِذْنِي وَإِذْ نُخْرِجُ الْمَوْتَى بِإِذْنِي...﴾؛ سوره مائده، آیه ۱۱۰.

توسل (۴) / ۷

وای بر کسانی که دین را وسیله دست یافتن به دنیا قرار می‌دهند؛ گرگانی در لباس میش که مردم را با نرم‌زبانی فریب می‌دهند.^۱

از این رو، مسلمانان و شیعیان آگاه و راستین باید با هوشیاری، هر ادعایی را نپذیرند و دیگران را نیز در این باره راهنمایی کنند.

۴. عقیده به توسل بدون عمل صالح

توسل به معصومان علیهم‌السلام در صورتی سعادت آفرین است که انسان گفتارش را با عمل نیک و صالح همراه کند تا بدین وسیله، آبرویی نزد آنان به دست آورد؛ وگرنه با تقاضای بدون عمل نیک، راه به جایی نمی‌توان برد.

۱. محمد رضا حکیمی، الحیاء، ترجمه احمد آرام، ج ۲، ص

اصرار بر گناه از بلند شدن صدای استغاثه ما به سوی معصومان علیهم السلام جلوگیری می‌کند و توّسل را از حقیقت تهی می‌کند و محرومیت زاست؛ چنان‌که در عبادت چنین است.

حضرت علی علیه السلام در فرازی از دعای کمیل می‌فرماید: «گناه مانع اجابت دعاست».

امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «به‌راستی من امید نجات برای هرکس از این امت که حق ما را می‌شناسد دارم، جز برای سه دسته؛ یاور سلطان ستمگر، بدعت‌گذار، فاسق آشکارا».^۱

بنابراین راه رسیدن به توّسل که نردبان عاقبت به خیری است، توبه، ایمان و عمل صالح است.

۱. محمد بن یعقوب کلینی، کافی، ج ۸، ص ۱۲۸.

۵. ناامیدی پس از برآورده نشدن دعا

از دل مشغولی‌های عمومی مشوقین به توسل ناامیدی بعضی از افراد پس از برآورده نشدن حاجت است که گاهی پایه‌های اعتقادی فرد را سست می‌کند. در برخی از موارد، او به پیامد اصرار خویش توجه ندارد و نمی‌داند که گاه، برآورده شدن حاجتش به خیر و صلاح وی نیست؛ بنابراین، این مسئله نباید در اصل روحیه‌ی توسل‌جویی خللی ایجاد کند. توسل مثل عبادت اثر اصلی و نهایی‌اش تضمین سعادت است. شخص نباید فقط به هدف مقطعی‌اش از توسل که ای بسا به صلاح او نباشد، بسنده کند.

جناب حسین بن روح نایب سوم امام عصر علیه السلام،

در بیان مهمی به این نکته اشاره می‌کند که خدای متعال، اولیایش را مانند دیگران گرفتار مشکلات متنوع فرموده

است تا در سختی‌ها صابر و در راحتی‌ها شاکر باشند؛ تا مردم بدانند خدایی دارند که او آفریننده و تدبیر کننده‌ی امور آنهاست و باید او را بپرستند و از فرستادگانش اطاعت کنند (و آنها را در شکر و صبر، اسوه قرار دهند).^۱

مؤمنی که به امام حسین علیه السلام متوسّل می‌شود، آرام‌آرام به این نکته رهنمون می‌شود که با اسوه قرار دادن امام حسین علیه السلام باید از برخی خواسته‌ها صرف‌نظر کرده، برای رسیدن به خواسته‌های جایگزین و برتر، عزم را جزم و از خدای مَنان و اولیای او کمک طلبیده و مدد بگیرد.

توسل (۴) / ۱۱

بنابراین اثر تربیتی توسّل، تقویت خصلت‌های پسندیده مثل امید، صبر و واگذاری امور به خدای حکیم و مهربان است.

۶. توسّل تنها به هنگام دچار شدن به بلاها

برخی تنها هنگام بلا و رنج، به درگاه خدا دعا می‌کنند و به معصومان علیهم‌السلام توسّل می‌جویند و پس از برآورده شدن حاجت خود، دیگر به اولیای دین و ارزش‌های دینی توجهی نمی‌کنند، مگر آنکه باز به مشکل و گرفتاری دچار شوند.

چنین رویه‌ای در ارتباط با خدا و توسّل به ائمه علیهم‌السلام آفتی بزرگ برای توسّل و مانعی برای استجاب دعا است.

امام صادق علیه السلام می فرماید: «کسی که دوست دارد دعایش در گرفتاری مستجاب شود باید در هنگام راحتی زیاد دعا کند».^۱

ب. نتیجه بخشی توّسل

از مهم ترین مطالب درباره توّسل، نتیجه بخشی آن است. نتیجه ی اصلی توّسل، نزدیکی به خدای متعال و رسیدن به سعادت دنیا و آخرت است. برآورده شدن حاجات نیز بخشی از این تقرب و سعادت است. در این باره باید دو موضوع را مورد توجه قرار داد:

۱. شرایط متوّسل

۲. روش های درست توّسل.

توسل (۴) / ۱۳

امیر مؤمنان عَلَيْهِ السَّلَامُ در حدیث مهمّی، وسایل، شرایط و نتایج توسّل را این‌گونه بیان می‌فرماید: «به‌راستی برترین وسیله که متوسّلان به آن توسّل می‌یابند (عبارت است از): ایمان به خدا و پیامبر و جهاد در راه خدا و کلمهٔ اخلاص (شهادتین) که همانا فطرت است و برپاداشتن نماز که همانا دین است و ادای زکات که همانا واجب است و روزه که همانا سپر از عذاب است و حجِ خانهٔ خدا که همانا نفی‌کننده‌ی فقر و زایل‌کننده‌ی گناه است و صلّه‌رحم که همانا ثروت‌افزای مال است و تأخیر اندازندهٔ اجل و صدقه‌ی پنهان که همانا خشم خدای عزّ و جلّ را فرومی‌نشانند و نیکوکاری‌های مرسوم

(کارهای خیر) که همانا از مرگ بد پیشگیری می‌کند و بنده را از افتادگی به خواری نگاه می‌دارد»^۱.

ج. شرایط متوسّل

چون خود دعا و توسّل از یک سنخ‌اند شرایط اثربخشی هم از یک سنخ هستند. هرچه دعا را نتیجه‌بخش می‌کند، توسّل را نیز مؤثر می‌گرداند. برخی از امور هم به دعا و توسّل کمال بیشتری می‌دهد و جایگاه ارزشی متوسّل را بالا می‌برد. با این توضیح، به بخشی از این شرایط اشاره می‌کنیم.

۱. ایمان به خدا و خلیفه‌ی او

نداشتن ایمان، با حقیقی بودن درخواست و توسّل تناقض دارد. در صورتی توسّل تحقق می‌یابد که ایمان و

توسل (٤) / ١٥

اعتقادات صحیح وجود داشته باشد. در حدیثی قدسی آمده است که مردی از بنی اسرائیل چهل شب عبادت کرد، سپس دعا کرد، ولی اجابت نشد. به حضرت عیسی علیه السلام شکایت برد. حضرت موضوع را از حق تعالی جویا شد. خداوند فرمود که او از غیر راهش وارد شده است؛ چراکه او مرا می خواند، ولی در قلبش نسبت به تو شک و تردید دارد. پس اگر در این حال آن قدر دعا کند که نفسش قطع و انگشتانش جدا شوند، هرگز مستجاب نخواهم کرد.^۱

ایمان به ولایت معصومین علیهم السلام مهم ترین شرط
توسل است.

۱. سید محمد حسین طباطبایی، تفسیر المیزان، ج ۳، ص ۵۸، ذیل آیه ۱۸۶ بقره.

امام باقر علیه السلام فرمود: «مَنْ دَعَا اللَّهَ بِنَا أَفْلَحَ وَ مَنْ دَعَاهُ بِغَيْرِنَا هَلَكَ وَ اسْتَهْلَكَ»؛ «هر که خدا را از طریق ما بخواند، رستگار است و هر که خدا را از غیر طریق ما بخواند، هلاک شده و خود را رنج می دهد»^۱.

اهمیت این شرط را می توان از تعداد صلوات‌هایی که در لابه‌لای ادعیه موجود است دریافت؛ زیرا صلوات، اقرار به تمام عقاید با یک بیان گویا و کوتاه است. این درست نیست که مسلمانی دین و اسلام و ایمان خود را از پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ و ائمه معصومین عَلَيْهِمُ السَّلَام بیاموزد، اما شرط دعا و توسّل و سرّ آن را نفهمد. ما عبادت خدای سبحان را به وسیله عترت پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرامی گیریم و ابراز

توسل (٤) / ١٧

می‌کنیم. همچنین استعانت از او، دعا و توسل را هم به وسیله آن‌ها می‌آموزیم و بر طبق آن عمل می‌کنیم.

٢. اخلاص و عبودیت

همچنان که اعتقاد به وجود خدا لازم است و اینکه نباید کسی را در ملک خداوندی شریک دانست، باید در کمک خواستن از او نیز بر این عقیده استوار بود که پاسخ درخواست ما هر چه هست، فقط در خزانه‌ی بی‌پایان الهی است. خداوند در تأکید این موضوع در قالب امر به دعا فرموده است: (فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ)؛ «خدا را بخوانید در حالی که دینتان را برای او خالص گردانیده‌اید».^۱

١. سوره غافر، آیه ٦٥.

فرد متوسّل علاوه بر اینکه باید فقط به کمک وسیله‌ای که خدای عزّ و جلّ مقرر فرموده، درخواست کند، باید فقط به خدا تکیه داشته باشد.

امام صادق علیه السلام این اصل را چنین بیان می‌فرماید:
 «إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ لَا يَسْأَلَ رَبَّهُ شَيْئاً إِلَّا أَعْطَاهُ
 فَلْيَتَأَسَّ مِنَ النَّاسِ كُلِّهِمْ وَلَا يَكُونُ لَهُ رَجَاءٌ إِلَّا عِنْدَ
 اللَّهِ؛ یعنی «هنگامی که یکی از شما می‌خواهد درخواستی از خدا کند که یقیناً به او عطا شود، پس باید از تمام مردم مأیوس شود و هیچ امیدی به غیر خدا نداشته باشد».^۱

نیز هر چه ایمان بیشتر و معرفت بالاتر باشد دعا و توسّل نیز اثربخش‌تر خواهد بود. از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم

توسل (۴) / ۱۹

نقل شده که ایشان فرمودند: «اگر خدا را آن چنان که باید می شناختید، به واسطه دعای شما کوهها نابود می شدند».^۱

۳. گمان نیکو داشتن به خدای مَنان
حُسْن ظَنٍّ به خدای متعال در مورد افعال حضرت حق از ملزومات قلب مؤمن است. نومید شدن از رحمت الهی فقط از سوء ظنّ به خدا ناشی می شود، هرگز نمی توان این گونه به اولیای خدا متوسّل شد.

امام صادق علیه السلام فرمودند: «لَا يَزَالُ الْمُؤْمِنُ بِخَيْرٍ وَ رَجَاءِ رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مَا لَمْ يَسْتَعْجِلْ فَيَقْنَطْ وَ يَتْرَكَ الدُّعَاءَ قُلْتُ لَهُ كَيْفَ يَسْتَعْجِلُ قَالَ يَقُولُ قَدْ دَعَوْتُ مُنْذُ كَذَا وَ كَذَا وَ مَا أَرَى الْإِجَابَةَ»؛ مؤمن پیوسته در خیر

۱. احسائی ابن ابی جمهور، عوالی اللئالی، ج ۴، ص ۱۳۲.

و امید رحمت خدای عزّ و جلّ است مادام که عجله نکند. پس (در اثر عجله) ناامید شود و دعا را ترک کند. ابو بصیر به امام عرض کرد: چگونه عجله کند؟ فرمودند: همین که بگوید: از فلان موقع (تاکنون) دعا می‌کنم و اجابت را نمی‌بینم (و از آن نتیجه‌ای نمی‌گیرم).^۱

منظور امام این است که یأس و نومیدی و عدم حسن ظنّ کامل به خدای متعال، چه بر دل گذرد و چه بر زبان آید، دعای انسان را از حقیقت دعا و در نتیجه از استجابت دور می‌کند. توّسل هم چنین توجّهی را می‌طلبد.

۴. همراهی با حرکت

تحقق خواسته بستگی به جدیت افراد دارد.

پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می فرماید: «يَا أَبَاذَرٍّ، مَثَلُ الَّذِي يَدْعُو بِغَيْرِ عَمَلٍ كَمَثَلِ الَّذِي يَرْمِي بِغَيْرِ وَتَرٍ»؛ «ای اباذر، مثل کسی که بی عمل دعا کند، همچون شخصی است که بدون کمان تیر می اندازد».^۱

امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام می فرماید: «ثَلَاثَةٌ تُرَدُّ عَلَيْهِمْ دَعْوَتُهُمْ... رَجُلٌ جَلَسَ فِي بَيْتِهِ وَقَالَ يَا رَبِّ ارْزُقْنِي فَيُقَالَ لَهُ أَلَمْ أَجْعَلْ لَكَ السَّبِيلَ إِلَى طَلَبِ الرِّزْقِ»؛ «دعای سه گروه رد می شود... یکی از آنها مردی است که در خانه بنشیند و دعا کند که خدایا به من روزی برسان؛ پس به

او گفته شود آیا برای تو راهی برای کسب روزی قرار ندادیم؟»^۱

توّسل هم این دو بُعد را دارد؛ ذکر حاجت با توجه به اولیاء الهی و فراهم کردن مقدمات و عمل در جهت تحقق آن.

۵. ترک محرّمات

وظیفه انسان این است که به عهد و پیمان خود با خداوند متعال که همان عمل به اوامر الهی است، جامه‌ی عمل بپوشاند. خداوند متعال به عیسی چنین می‌فرماید: «یا عیسی! قُلْ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ لَا أُسْتَجِيبُ لِأَحَدٍ مِنْهُمْ دَعْوَةً وَ لِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِي قِبَلَهُ مَظْلِمَةٌ»؛

۱. محمد بن حسن حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۱۲۵.

توسل (۴) / ۲۳

«ای عیسی! به بنی اسرائیل بگو: مادام که مظلومه (حق ضایع شده) بنده‌ای از بندگانم در نزدشان باشد، دعای هیچ‌یک از شما را استجابت نخواهم کرد»^۱.

امام باقر علیه السلام نیز می‌فرماید: همانا وقتی بنده‌ای بعد از اینکه حاجتی از خدا خواست و از شأن آن روا شدن بود، اگر سریع یا بعد از مدتی مرتکب گناهی بشود، خدای تبارک و تعالی به ملک فرماید: حاجتش را برنیاور و او را محروم کن که همانا خود را در مسیر سخط و لایق محرومیت (از رحمت) من قرار داده است»^۲.

البته این امر که ارتکاب گناه و معصیت باعث عدم مقبولیت دعا می‌شود، نباید اثر منفی بر فرد داشته باشد

۱. علیرضا برازش، قرآن صاعد، ص ۳۰.

۲. محمد بن یعقوب کلینی، کافی، ج ۲، ص ۲۷۱.

و او را به ترک دعا وادارد، بلکه برعکس، باید انسان را مصمّم به ترک گناهان کند.

از سوی دیگر در حدیث قدسی است که پروردگار مَنّان به حضرت موسی عَلَيْهِ السَّلَام می فرماید: «موسی! مرا با زبان گناه نکرده بخوان»^۱.

این خود، انگیزه مهمّی در استفاده از زبان ائمه عَلَيْهِمُ السَّلَام در ادعیه مأثوره یا توسّل به ایشان و حاکی از مؤثر بودن آن است.

۶. تداوم دعا حتی در زمان آسودگی

یکی از شرایط فرد متوسّل پیگیری و تداوم دعا در هر زمان و هر حالتی است؛ چراکه دعایی که فقط در زمان سختی بر زبان جاری شود عمل پسندیده‌ای نیست و خداوند آن را نکوهش فرموده است:

«هنگامی که بر کشتی سوار شدند (و خوف غرق شدن بر ایشان مستولی شد)، خداوند را مخلصانه می‌خوانند؛ (ولی) پس از اینکه نجاتشان دادیم و بر خشکی (و جای امن) پیاده‌شان ساختیم، دگر بار شرک می‌ورزند»^۱.

۱. «فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلِّ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى

الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ»؛ سوره عنكبوت، آیه ۶۵.

شُرک ورزیدن در حال احساس امنیت نمونه‌هایی دارد از قبیل گناه کردن و ترک دعا کردن در وقتی که خیال می‌کند به خدا و دعا به درگاه او احتیاجی نیست.

رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نیز فرمودند: «تَعَرَّفَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فِي الرَّخَاءِ يَعْرِفَكَ فِي الشِّدَّةِ»؛ «در دوران آسودگی خود را نزد خدا بشناسان تا در دوران شدت تو را بشناسد».^۱

پس بر هر فرد مؤمن است که دعا را در هر زمان و همه حال تداوم بخشد.

۱. محمد بن حسن حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۴، ص ۱۰۹۷.